

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN
<http://www.akademikbakis.org>

İNGİLTERE’DE RASYONEL EKONOMİK BİREYCİLİĞİN YÜKSELMESİNDE METODİZMİN ROLÜ

Dr. Kürşat Haldun AKALIN*

ÖZET

Metodist, yaşamındaki her şeyi tam olarak Tanrıya karşı sorumlu kılmış olan her bir insanın, tıpkı inançlı bir mutemet gibi davranmak zorunda olduğunu kabul edeceğini, bu davranışına uygun olarak Tanrının kendisiyle ilgileceğini öne sürmektedir. Bundan dolayı, bütünüyle inanmış bir kimsenin mesleğinde gönence ve başarıya ulaşacağı umulabilir. Çünkü mesleki mutluluğu ve başarısı, yalnızca inançlı ve dürüst olmasının değil fakat bununla birlikte bütün insanlara karşı sevgiyle davranmasının karşılığında ulaştığı bir Tanrı ödülüdür.

Diğer taraftan, kişi, daha büyük derecedeki Tanrı mutemetliğine ulaştıracak yeteneğinin olduğunu kanıtladığı için, başarılı olmaktadır. Bu nedenle, iş hayatındaki başarısızlık, kınanmayı gerektirmektedir. Zamanın uygun ve rasyonel kullanılması, büyük bir utanca düşülmesine engel olacaktır. Kişisel sorumluluk, paranın mutemetliğinden çok daha fazlasını gerektirmektedir. Bu sorumluluk duygusu, mesleki görevinde Tanrı'nın iradesine itaat etmeyi şart koşan ruhun kurtuluşunu ifade eder.

Anahtar Kelimeler: Metodist, Paranın ve zamanın ussal kullanımı, Tanrı mutemetliği

The Role of Methodism In The Rise of Rational Economic Individualism In England

ABSTRACT

The methodist argued that if each human being is strictly accountable for everything in his life to God, he must accept that should he act as a faithful steward, God would deal accordingly with him. Therefore, a fully believed man might be expected to prosper and success in his calling. Because his occupational happiness and success were a reward from God for not only his faithfulness and righteousness but also his lovely attitude for everyone.

On the other side, a man has success because he has proved his ability to receive a greater stewardship of God. Hence, failure in business was deserving of blame. A proper and rational use of time will prevent business falling into a very big ashamed. Personal responsibility involved more than a stewardship of money. It is mean that the salvation of the soul which involves occupational duty in perfect obedience to His will.

* Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, kursathaldun.akaln@yahoo.com

Key words: Methodist , Rational use of money and time , The stewardship of God

1. Giriş

Devrim çağı,18. asır İngiltere'sine gözdağı ve sözleri beraberinde getirmişti. Pek çok konudaki başarısızlıklar ve uzlaşılamayan eğilimler yüzünden ortaya çıkan kargaşa, temel sorunun çözüme ulaştırılması için gerekli olan etmenlere ulaşmada çaresizliği de beraberinde getirmekteydi. Olayların baskısı altında ortaya çıkan dinsel bağlılıklar, siyasal otoritenin doğası ve meşruiyet dayanağı üzerinde odaklaşır olmuştur.

Yeni bir siyasal sistemin zorunlu olması, eski yapı içerisinde halkın beklentilerinin karşılanamayışı, bu dönem boyunca bireyi daha da ön plana çıkarır ve etkin kılar olmuştur. Topluluk, kişisel olmayan temellerden bireysellik anlayışına geçerek bir vatandaşlık bilincini (Anderson W. K. , 1947; 29-30) oluşturmaya başlamıştır.

Bireyselliğin esas alındığı bu dönemin en önemli özelliği, doğal olarak, hümanist bir eğilimi de benimsemiş olmasıdır. Hümanist bir anlayış üzerinden yükselen bireysel idealler, daha önceden var olan standartları yıkarak güçleri bir noktaya doğru birleştiren eylem tarzını içererek, yeni toplumsal değerleri başlatmakta, biçimlendirdiği yeni bir sisteme uygun sosyal tarzları ortaya çıkartmaktadır.

Birkaç uygun soru, bu sosyolojik sürece bakış açısının ne olduğu hakkında fikir verecektir. İngiltere'de 18. asrın başlangıcında hâkim olan sosyal bakış açısının içeriği neydi? Değerler ölçeğinin sağlama alınmasını sağlayan, gerekli kavrayış değişikliği veya sona erdirilen anlayış içeriği neydi? Birey için yeni bir statüyü yaratan hareketin faktörleri nelerdi?

İngiltere'nin geçmişinden gelen dindarlık ve hür fikirlilik eğiliminden hiç kimse asla kuşku duymamaktaydı. Yine de İngiltere'de, özel mülkiyete dayanan katı bir sınıf geleneği, önceden kurulu şekilde etkin kılınan sosyal tabakalaşmaya uygun olarak çalışma hayatının da düzenlenmiş olması, insancıl ve bireysel temeller üzerinden oluşturulacak yeni bir toplumsal yapının yükselmesini zorlaştırmaktaydı. Mülk sahibi sınıfların bencilliği, toplumun sosyo-ekonomik örgütlenmesinde tutucu etmenlerin engelleyici güçlerini arttırmıyor değildi.

2. Kişinin işinde kendisini Tanrıya adanması

İngiliz toplumu,18. yüzyılın başlangıcında bile, hâlâ eski ideallerine bağlı bir haldeydi. Siyasal ve fiziksel yönleriyle toplumun var olan örgütlenmesi, toplumsal yönden özgürlük sağlayıcı bir hareketi neredeyse olanaksız kılmaktaydı. Toplum, kişilerinin görüş ve eğilimlerini bir bütünü oluşturacak şekilde uyumu sağlamaktan çok uzak, parçalanmış bir haldeydi.

Fiziksel olarak da, toplumun her kısmı, ulusun kalanından nispeten ayrılmıştı. (Anderson W. K. , 1947; 32) Bir tarafta geçmişe bağlı tutucu insanlarıyla, diğer tarafta da özgürlük isteyen bilime ve yeniliğe açık aydın zümrelerin bulunduğu böyle bir ikili yapı, toplumda açıkça fark edilir olmuştu. Siyasal gücü, ekonomik erk izlemekte; ekonomik gücün yoğunlaşması da, geniş

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

ve önemli sessiz sınıfın yaşamlarını denetlemelerini sağlamaktaydı. Tarihsel gelişmenin sonucunda, eski sistemin toplumsal değerlerinin güçlü ve devamlı olduğu bir sırada, bu yeni döneme geçilmiştir. (Semmel B. , 1973; 81)

Kalvinizmin bir tür yorumu demek olan bu yeni sosyal sistem içinde, hakim sınıfın geniş insan kitlelerine yönelik tipik tutumu; mülksüz insanların çaresizliği, fakirliğin sorumsuzluk içinde yoğrulan karakteri, topluluğun fiziksel yapısı,1688 devriminden beri konu edinilen güçlerin hiç de doğallık içermeyen birleşimi, kalvinist geleneğin üstünlüğü, işgücünün sömürülmesine dayanan ulusal bir ekonomik sistemin oluşması, şeklinde bir eğilim göstermekteydi. (Semmel B. , 1973; 84) Kuşkusuz, olağanüstü güçlerden kaynaklanan başka faktörler de yok değildi.

Bundan dolayı, insani değerler sisteminin gelişmesini sağlayan 18. asrın ön koşulları; beraberinde getirdiği etkileriyle ekonomik fırsat sahasının çok genişlemiş olması, kitleler içindeki bireysel karakterin özünü ve niteliğini değiştiren hürriyetçi hareket ile teşebbüs gücünün olağanüstü etkisinin bulunmasıdır. (Cracknell K. , 2005; 29) Açıkçası, bu nedenden dolayı, İngiltere'deki hümanist hareketin insan sevgisi baskısının genişleyen sahasıyla uyumlu olması, asla bir tesadüf değildir. (Anderson W. K. , 1947; 33) Kültürel bir değer içeriğine sahip olan ve yeni toplumsal değerler sistemini de beraberinde getirmiş olan böylesine bir hümanist hareketin en önemli sonucu, bireyin etkinliğinin fark edilmiş olmasıdır.

Kilisenin sosyal etkiliği, kısmen üyeleri üzerinde uyguladığı disiplinin doğasına ve sertliğine dayanmaktaydı. Kilise, kişiler üzerinde dıştan baskı kurmuş ve yargı gücüyle cezalandırma erkini elinde tutmuş olmasına karşın; kilise karşıtları (nonconformistler),dıştan bir sınırlama getirmenin yanı sıra kişinin iç dünyasına da büyük önem vermişlerdi.

Bir taraftan, ekonomik yaşam, üyelerinin daha büyük kişisel teşebbüsleri yoluyla kilisenin müdahalesinden kendisini çekip kurtararak özgür kılmışken; diğer taraftan da, bireyin ekonomik ve toplumsal yaşamının her anını katı bir denetimi altında tutmasına büyük önem verilmiştir.

Londra'daki Yıllık Toplantılarında,1675 yılında, tüm Quakerler, şu tavsiyelerde bulunmuşlardır. “Tanrı sevgisine yönelmede birbirinizi gözleyiniz, denetim altında tutunuz. Özellikle de, hiçbir alış verişiniz gücünüzün ötesine geçmesin, hiçbir genişlemeniz sınırlarınızı zorlamasın; alış verişinizde çok az konuşun, söylediğiniz her bir sözü de yerine getirin” (Anderson W. K. , 1947; 34)

Yine 1688 yılında, Arkadaşlar, uğradıkları zulmün dinmesinden yararlanmasını sağlamak amacıyla, katlanabildiklerinden çok daha fazla kapsamda işlere girmeye başlamışlardı. (Anderson W. K. , 1947; 37) Böyle olunca, borçlarını ödemede ertelemelere girişmek, büyük borçlar yüzünden takibe uğramak gibi çarelere yeltenince;1692 yılındaki toplantılarında, üyeler, alış verişlerinde yapmış oldukları vaatlerine, uzlaşlarına ve sözleşmelerine sadık kalmaları ve asla ihlâl etmemeleri konusunda, kesin bir dille uyarılmışlardır. (Semmel B. , 1973; 87)

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Metodist disipline şöyle bir bakıldığında, John Wesley'in (1703-1791), her bir bireyin, yaşamında karşılaştığı ve ilgilendiği her şeyi ayrıntısıyla irdelemesi gerektiğine inandığı, diğer insanların yaşamındaki eğilimlerini yakından gözlemlemesini istediği, derhal fark edilmektedir.

Birbirine Bağlı Toplumların Kuralları başlıklı kitapçığında, Wesley, 1738 yılında, *'Bu toplantıyı tertiplememizin maksadı, Tanrının buyruğuna uyulmasını sağlamaktır; işlediğimiz hataları birbirimize anlatmalıyız, birbirimizden haberdar olmalıyız ve birbirimiz için dua etmeliyiz, yakarmalıyız ki, şifaya kavuşanlardan olalım'* (Semmel B. , 1973; 88) , demektedir.

Wesley'in kendisi dediğini uygulattıran otokratik yapıda bir kimse olduğundan, asistanlarından da, çeşitli bölgelerde otokrasi yanlısı uygulamalarda bulunmasını istemiştir.

"Dünyayı dize getirecek imana sahip olmalısınız. Bundan dolayı, zararlı olmayınız, dikkat edin, günahkârlığa ve kötülüğe düşmekten sakınınız, alkollü içkiyi tatmaktan çekininiz, hekim tavsiyesi değilse sizi sarhoş edecek içkilerden bir damlasını dahi almayınız. Alış verişinizdeki vaat ile taahhütlerinize sadık kalınız. Borç dolayısıyla hiçbir varlığınızı rehin koymayınız, hayatınızı ve onurunuzu asla tehlikeye atmayınız.

Küpe, kolye gibi gereksiz ziynet eşyalarını asla kullanmayınız ve almayınız. Yine, hekim tavsiyesi olmadan enfiye veya tütüin gibi alışkanlıkları edinmeyiniz. Zevkine düşkün kimseler gibi asla davranmayınız. Sebatkâr çalışmalarınızda programınıza uyunuz, tutumluluğu asla elden bırakmayınız, nefsinizi daima terbiye ederek katlandığınız acıları arttırınız. (Semmel B. , 1973; 90)

Böylece, topluluk üyeleri, dakikayı kendi buyruğu altına almış ve sürekli bir şekilde sıkı çalışma programı altında gayret sarf etmişlerdi. Yalnızca dinsel sorunlarla ilgili değil; fakat her türden sosyal ilişkilerle, siyasal ilgililerle olduğu kadar işteki tasarımları hakkında da ayrıntılı bir şekilde düşünmek zorundadır. Disiplinle ilgili bir diğer çarpıcı durum, 1764 yılında bildirilmektedir.

"Kardeşlerimizden ikisinin iflasa uğradığını duymuş bulunmaktayım. Başarısızlıkları kendi hatalarından kaynaklanmadığı açıklığa kavuşmaması halinde, derhal topluluğumuzdan atılması gerekmektedir. Yıllık toplantıların birinde, üyelerimizden biri iflasın eşiğine geldiğinde, bu skandalı nasıl önleyeceğiz? Yöneticinin kendisiyle etraflıca konuşmasına izin vermeliyiz. Durumunu kurtaracak uygun hesabı yoksa veya parasal bir birikimi de gerçekleştirmemişse, hiç vakit kaybetmeden hemen onu cemaatimizden atmalıyız" (Anderson W. K. , 1947; 41)

J.Wesley, vaizlerine, bir bütün olarak metodist disiplinin sürekli olarak ve hiç ayırım gözetmeksizin, zorla da olsa, uygulanması gerektiği, belirtilmektedir. En mükemmel şekliyle metodist disiplin, yaşamı, bir bütün olarak ve her anında katı bir düzen altına almıştır. (Anderson W. K. , 1947; 42) Wesley'in kendisi ve vaizleri, en zor şartlarda yaşamaya alışmış olmalarına rağmen; taraftarlarının pek çoğu kendilerinden beklenen bu güçlü karakter özelliğini her zaman

uygulayabilmiş değillerdi. Bu metodist disiplin, dinsel olmaktan çok, sosyal ve ekonomik davranışlarla çok yakından ilgiliydi.

Dinsel heyecanın ve dürüstlük emelinin gerçek yaşam içinde uyulması zorunlu kılınmış, kişinin kendi iç dünyasında nerede olursa olsun dua ederek Tanrıya yakarması esas alınmıştır. Methodizmin, 18. asrın ikinci yarısındaki İngiliz yaşamına yaptığı tesirlerinden biri, bu en katı disiplin uygulamasında görülmektedir. (McConnel F. J. , 1939; 17)

Metodist topluluklar ağı bütün ülke üzerinde yayılmaya başladığında, aynı inançları ve ümitleri hisseden; aynı kurallar ve düzenlemeler altında kalarak yolunu bulan, güdülenen ve davranışlarına yasak ile sınırlamalar getiren insanlar, tek bir bedenmişçesine birbirine bağlı kılınmışlardır.

3. Bireysel sorumluluk duygusunun aşılması

Dinde rasyonelleşmenin bir bakıma özünü oluşturan kişisel sorumluluk anlayışı, kısaca, bireyin kendisini mesleki etkinliği yoluyla Tanrının aracısı olduğunu hissederek, işinde ulaştığı başarılarıyla veya edindiği parasal kazançlarıyla seçilmiş olduğundan emin olmasını sağlamaktadır. Hıristiyan dini, kişinin Tanrıya yönelik bireysel sorumluluk duygusunu ciddi şekilde ortaya çıkardığı anda; kendisini Tanrının bir mutemedi gibi hisseden bireyin, sahip olduğu her şeyi doğru ve yerinde kullanması gibi bir bilince varmasını sağlamıştır. (McConnel F. J. , 1939; 20)

Özellikle de, “Paramı bankacılara vermen gerekti; gelince malımı faiziyle geri alırdım. Bundan dolayı, talantını ondan alıp on talantı olana verin. Çünkü her kimin varsa, ona verilecektir ve ona arttırılacaktır; kimin yoksa elinde olanı bile alınacaktır” (Kutsal Kitap, 2004; 1284-85) ifadesiyle, Tanrının mutemedi olma görevi açıkça bildirilmiş, bireyciliğin başlamasına da dayanak oluşturmuştur.

Bireyin Tanrının aracısı olma duygusunun, hayırseverlik içinde merhametli kalma hissinden çok daha güçlü olması gerektiğini belirtmiştir. (Campbell T. , 1991; 67) Bir kimsenin serveti ne kadar çok olursa olsun, geçimini sağlamak için kendisiyle birlikte fakir kimselerin de çalışmasına olanak sağlamalı, yoksulların iş görmelerine fırsat ve karşılık vermelidir. Kendi mülkünden vazgeçerek veya birikimlerini eriterek, fakirlere yardımda bulunmamalı, karşılıksız yardımıyla onları aylaklığa sürüklemelidir.

Benzeri şekilde, Baxter de, fakirlere iş sağlama sorumluluğundan dolayı, zengin olan kimselerin; yoksulların sorumluluklarından çok daha fazla bir yükümlülük altına girmiş olduklarını belirtmiştir. (Simmel B., 1973; 142) Baxter, halkın çoğunluğunun sürüklendiği işsizlik ve aylaklık kadar, verimsizlik ve parasızlık ortamı, zenginlerin günahıdır. Fakir ve verimsiz kimselerden hiç biri, yeterli gelir getiren iyi bir işi bulduklarında, kendileri için çalışmamazlık etmeyecektir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Çocuklar ve hizmetçiler, arkadaşlar ve komşular, kiracılar ve sokaktakiler; herkes, zenginlerin işlerini genişleterek kendilerine iş vermeleri için yardımlarına muhtaçtırlar. Bunlardan hiç biri de, Tanrı bizi hiçbir iş yapmaksızın boş oturalım diye yarattı dememekte; Tanrı, zenginleri bizden daha fazla yararlandıkları için zengin kıldı diye düşünmemekte; Tanrı, zenginliği dilediğine verir diyerek de hayıflanmamaktaydılar. Tanrı dileseydi bizi de zengin kılardı diye, asla sızlanmamaktaydılar. Tanrının mutemetliği ve aracısı olma işlevi (Simmel B. , 1973; 145) üzerinde bu denli gösterilen ısrar, davranışların nedensel temelini oluşturarak güdüsel bir etkide bulunmuş olması, çok dikkat çekicidir.

Bazen bu güdü, diğer insanların gereksinimlerini gidererek her şeyin tek sahibinin Tanrı olduğu ilahiyat öğretisinin temelindeki hayırseverlik duygusuna kapılmada da daha büyük bir etki göstermiştir.

Dünyevi uğraşısı yoluyla Tanrının aracısı olduğu bilincine eren, mülkün Tanrıya ait olduğu inancını benimseyerek edindiği tüm servetini Tanrı adına yönetmekte olduğunu hisseden Puritanlar; Yeni Ahit'deki aşağıdaki ifadelerle, yaşam içinde Tanrı vekilliği öğretisini daha da geliştirmişlerdir.

“Göksel egemenlik, yolculuğa çıkan efendinin, kölelerini çağırıp malını onlara emanet etmesine benzer. Efendinin, hizmetkârlarına vaktinde yiyecek vermek için başlarına atadığı güvenilir ve akıllı köle kimdir? Efendisi eve döndüğünde işinin başında bulacağı o köleye ne mutlu! Size doğrusunu söyleyeyim, efendisi onu bütün malının üzerinde yetkili kılacak. Uzun zaman sonra bu kölelerin efendisi döndü, onlarla hesaplaşmaya oturdu. Beş talant ala gelip beş talant daha getirdi. Efendisi ona, aferin iyi ve güvenilir köle, dedi. Sonra bir talant alan geldi. Korktum, senin verdiğin bir talantı toprağa gömdüm, işte al paramı. Efendisi ona, kötü ve tembel köle, paramı faize vermeliydin, ben de geldiğimde paramı faiziyle geri alırdım, dedi.

İnananlar topluluğunun yüreği ve düşüncesi birdi. Hiç kimse sahip olduğu her hangi bir şey için 'bu benimdir' demiyor, her şeylerini ortak kabul ediyorlardı. Aralarında yoksul yoktu. Çünkü toprak ya da ev sahibi olanlar bunları satar, sattıklarının bedelini getirip elçilerin buyruğuna verirlerdi. Bu da, herkese ihtiyacına göre dağıtılırdı. On ikiler, bütün öğrencileri bir araya toplayıp şöyle dediler : 'Tanrının sözünü yayma işini bırakıp maddi işlerle uğraşmamız doğru olmaz. Biz ise kendimizi duaya ve Tanrı sözünü yaymaya adayalım. Elçiler dua edip ellerini onların üzerine koydular.

İnsanın elinde olmayana göre değil, elindekine göre yardımda bulunması uygundur. Eşitlik olsun diye, şimdi elinizdeki fazlalık, onların eksikliğini tamamladığı gibi, başka zaman onların elindeki fazlalık sizin eksikliğinizi tamamlasın. Öyle ki , 'çok toplayanın fazlası, az toplayanın da eksikliği yoktu' diye yazılmış olduğu gibi, aranızda eşitlik olsun. Şunu unutmayın: az eken az biçer, çok eken çok biçer. Herkes yüreğinde niyet ettiği gibi versin; isteksizce ya da zorlanmış gibi değil. Çünkü Tanrı sevinçle vereni sever.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Tanrı, her nimeti size bol bol sağlayacak güçtedir. Nitekim şöyle yazılmıştır : 'Armağanlar dağıttı, yoksullara verdi; doğruluğu sonsuza dek kalıcıdır' Ekinciye tohum ve yiyecek ekmek sağlayan Tanrı, sizin de ekeceğinizi sağlayıp çoğaltacak, doğruluğunuzun ürünlerini arttıracaktır. Her durumda cömert olmanız için her bakımdan zenginleştiriliyorsunuz.“ (Kutsal Kitap, 2004; 1230-1233, 1376, 1472)

Tanrıya ait olan servet veya para, ancak paranın insanların hizmetine sunulmasıyla, yani sürekli şekilde ekonomik faaliyet içinde tutulup artırılması gerçekleştirilerek, doğru bir şekilde kullanılabilir. Püritanizmle birlikte, Hıristiyanlıktaki hayırseverlik anlayışı da temelinden değişmişti. Artık, çalışmayıp boş oturan ve dilenen bir kimseye para ya da yiyecek vermek, çalışmadığı halde onu beslemek; vaktini ve ömrünü boşa harcayarak Tanrıya isyan eden birini ödüllendirmek anlamına geliyordu. (Campbell T. , 1991; 24)

Metodist, her bir insanın yaşamında sahibi olduğu her bir şeyin Tanrıya ait olduğunun hesabını en sıkı bir şekilde tutmak zorundadır, imanlı bir mutemet gibi davranmalıdır, bu dürüstlüğünden dolayı Tanrı mutlaka kendisiyle ilgilenecektir, demekteydiler. Böylece, gerçek bir puritan mesleğinde başarılı olmak zorundaydı. Bir insanın işinde başarılı olması, Tanrının daha yüksek seviyedeki aracısı veya mutemedi olma yolunda yeteneklerini ispatladığı anlamına geliyordu.

Bundan dolayı, işinde başarısızlığa uğrayan bir kimse; yararlılığı çok düşük olan, yeteneklerini geliştiremediği için kınanmayı hak eden, imanlı bir Tanrı aracısı gibi davranmadığı için suçlu bulunan bir kişiydi. İşteki başarı, ancak çok uzun süren yöntemli sıkı çalışmanın sonucu olduğundan; kazanç, Hıristiyan ahlak ve iktisat anlayışı tarafından da zorunlu görülmekteydi. (Campbell T. , 1991; 25)

Başarı veya kâr, kişinin Tanrıya itaatini ve aracılık işlevindeki yeteneğinin bir kanıtı haline gelince; başarısızlık veya iflas, bütün ömrünün her anını Tanrıya adanması gerektiği işinde ihmalkâr ve gevşek olmasının bir sonucu olarak kabul edilince; başarı kurtuluşun, başarısızlık da lanetlenmişliğin bir işareti olarak görülmüştür. Tanrının aracısı olma etkinliği veya kişisel sorumluluk öğretisi, daha önceden birbirine uymayan farklı ilgiler gibi görünen, ruhun kurtuluşu ile dünyevi başarıyı, birbirine bağlı kılmıştır.

Böylece, dünyevi başarı olmadan, ruhun kurtuluşu asla gerçekleşmeyeceği için; orta çağ zihniyetince yerilen kazanç ve ekonomik menfaat emeli, bir anda, Tanrı tarafından kutsanmış ve seçilmiş olmanın kanıtı haline gelmiştir. Artık ekonomik kazanç, bu dünyada seçilmişliğin kanıtı olduğundan, öbür dünyada da kurtarılmışlığın işareti haline gelmiştir. İflas, başarısızlık, fakirlik, kimsesizlik, dilencilik; Tanrı yolunda yeteneklerini geliştirememiş olan bireyin kendi suçudur.

Tanrıya karşı isyankârlığın bir sonucu haline getirilen fakirlik, Tanrı iradesini işinde hiç saymış olmanın yol açtığı başarısızlık; günahkâr bir kimsenin topluluk içinden atılmasında olduğu gibi puritanlar arasında tesirde bulunarak, bu gibi kimselerin cemaatten atılmalarını gerektirmiştir. (Piette M., 1937 ; 329)

3. Seçilmişliğin yolu: Zaman paradır inancı

Yeteneklerini geliştirmek, eyleminde verimli olmak, mesleğinde yükselerek başarıya ulaşmak, daha yüksek bir kazanç elde etmek; bu anlayışa göre, Tanrının kendisine verdiği aracılık işlevini yerine getirdiği ve Tanrı tarafından seçilmiş olduğu anlamını taşımaktadır. Kişisel sorumluluk, paranın mutemetliği görevinden çok daha fazlasını içermektedir. (Piette M., 1937 ; 332) Özellikle de zamanın doğru ve verimli kullanılmasını zorunlu kılmaktadır.

Artık çalışmayıp boş oturmak, Tanrıya isyankârlık olarak görüldüğü gibi; Tanrı tarafından atandığı mesleğinde verimli olmamak ve yeteneklerini geliştirmek, insanlara daha üst bir düzeyde hizmet sunmak, komşuluk görevlerini yerine getirmemek de en büyük günahkârlık olarak görülmektedir. “*Yakınımızda duran lüksten kaçınmak için ne yapmalıyız? Aylak oturmak, Tanrının ruh üzerindeki işini yok etmektedir.*” (Cracknell K. , 2005 ; 43)

Wesley, hiç bir kimsenin asla tahmin edemeyeceği bir katılımda, zamanını şiddetli bir disiplin altında kullanmaktaydı. Zaman ile paranın kullanılmasını, aracılık etme işlevi altında en ayrıntılı bir şekilde tasarlamaktaydı. Wesley, bir kimsenin işinde boşa geçireceği bir zamanının olmasını olanaksız görmekteydi.

Zamanın doğru kullanılması, bireysel yeteneklerin sürekli geliştirilmesi sayesinde daha yüksek başarıları da garanti etmekteydi. Zaman öldürme diye kişinin kendisini teskin ettiği işlerden sayılan kahveye gitmesi, dans etmesi, yarışlara veya şans oyunlarına kendisini kaptırması, hatta hikâye ya da mizah kitabını okuması; J. Wesley’e göre, Tanrının verdiği zaman hazinesini ve ömür fırsatını hiç kullanmaması demektir. (Cracknell K. , 2005; 44)

Tiyatroya veya maça gitmek, eğlenceli bir sohbet ortamına katılmak, nasıl, kişinin yeteneklerini geliştirmesini engelleyen boş ve anlamsız haller ise; işinden veya mesleki etkinliğinden kendisini alıkoyan, kilise veya manastıra kapanıp yaşanan münzevi hayat veya ibadet de o denli yararsız yönelişlerdi. Bundan dolayı, zamanın uygun yönetimi, bu fonksiyonları yerine getiren girişimcilik için dinsel bir uyarı etkinliğine dönüştü. Servetin yönetilmesinde de, mülk, ya doğru idare edilecektir veya tehlikeli sonuçlara uğranılacaktır.

Paranın ve zamanın verimli olarak kullanılması, bireysel yaşamın yararlı kılınması; toplumsal zenginliklerin artmasını mutlaka sağlayacaktır. (Semmel B. , 1973; 95) Zenginlik içinde fakirliğin yaşanmaması, mülkün ve her şeyin Tanrının olduğu bilincine varılamaması; günahkârlığın artmasına yol açacaktır. Böylece metodistlerin çoğu zenginliklerini geliştirmiş olduklarından bu dünyayı da sevmeye başladılar.

Seçilmiş olmak için, dürüst ve ciddi çalışma, yeterli değildir; bir kimsenin mesleğini seçerken ya da ticari kararlarını verirken, mutlaka akıllı olması gerekir. Bir kişiye edindiği servetini veya kazancını Tanrının şanını arttırmada kullanmalı; talentlerini uygun kullanmazsa Tanrı şanına zarar vereceği için, meslek seçimini veya kararlarını en ciddi dinsel bir görev olarak görmelidir. (Semmel B. , 1973; 98)

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Zamanı verimli kılmayı, parayı doğru ve akıllıca kullanmayı, kazancı ekonomik faaliyet içinde tutmayı, sürekli yeteneklerini geliştirerek daha üst mesleklere geçmeyi en önemli dinsel bir görev haline getiren (Anderson W. K. , 1947; 71) metodistler; bundan dolayı, bir kimsenin en önemli ailevi sorumluluğunun, çocuğun bir meslek edinmesini sağlamak veya iyi bir iş sahibi olmasını kolaylaştırmak olduğu, açıklıkla söylenebilir. Yanlış bir seçim, yalnızca ekonomik bir başarısızlığı beraberinde getirmeyecektir; fakat bununla birlikte ruhani talihsizliğe ve felakatlere yol açacaktır.

Bu nedenle Baxter, ailelere , *“çocuklarınız için öyle işleri ve meslekleri seçiniz ki, bu onların yeteneklerini geliştireceği en iyi ortamları sağlasın, en az seviyede de olsa günaha girmelerini engellesin, en yüksek düzeyde ruhlarını kurtarmalarına yöneltsin, bu dünyaya en yararlı insanlar haline getirsin, dünyevi emellerin veya bedensel rahatlığın yol açtığı günahkârlığa değil sıkı ve verimli çalışmaya yöneltsin”* (Anderson W. K. , 1947; 72-73) , diye vaaz vermektedir.

Tekrar edilecek olunursa, mesleki etkinlikler, Tanrının aracısı olma işlevine en uygun düşen işin seçimini gerektirmektedir, insanlara en çok hizmet etme emelini taşımalıdır. Bundan dolayı da Baxter, mesleğin seçilmesinde etkili olan üç ölçütü benimsemektedir (Anderson W. K. , 1947; 75) ; kişinin geliştirebileceği doğal kabiliyetleri, olası ruhani tesirleri, içerdiği toplumsal değer.

Kişinin kendisini işinde Tanrıya adanması, işinde çilekeş bir hayatı sürmesi, edindiği başarılarla veya kazançlarla yetinmeyip sürekli disiplinli çalışması, sahip olduğu paradan çok azını kendisi için ayırıp kalanını yeniden ekonomik etkinliğine katması için, doğru mesleği seçmesi gerekir. (Cracknell K. , 2005; 47) Zamanın her anını işinde Tanrıya adanmak, bu uğurda bütün zorluk ve sıkıntılara göğüs germek, dünyevi asketizmin gereklerini böylece yerine getirmek; kişinin, mesleki etkinliğini sevmesini zorunlu kılar. Tanrı yolu, sevgi ve dürüstlük yolu olduğuna göre; mesleki etkinlik de, sevgi ve dürüstlük üzerine kurulmak zorundadır. (Cracknell K. , 2005; 48)

Bu zihinsel tutumun bir diğer sonucu, karların büyük bir kısmının işi yeniden uygulanması ve yönlendirilmesiyle sağlanan işteki başarının fazlasıyla artmasında görülecektir. Edinilen kazançların zevke ve eğlenceye harcanması dinen yasaklanmış olmasaydı, ekonomik faaliyet içinde tutulması ve zenginliklerin artırılması olanaksız olurdu. Din ile ekonomik faaliyet arasında kurulan bu birlik (Piette M., 1937 ; 334) ; başarıyı ve kazancı seçilmişliğin işareti haline getirmiş,boşa geçen zamanı ve ekonomik etkinlik içinde tutulmayan parayı , Tanrıya isyankarlık olarak değerlendirmiştir.

Mesleki etkinliğe, düzenli-disiplinli-sürekli bir hale getirilen sıkı çalışma yönetiminde yaklaşıldığı gibi; bunun bir Tanrı yolu işlevine dönüştürülerek ibadet şeklinde algılanmasıyla birlikte, bireyin iş uğraşısı Tanrısal ve ruhsal bir içeriğe kavuşturulmuştur. Tanrı, cennet bahçesi günlerinden ve dünyaya indiğinden beri insanın alnındaki teriyle yaşayabileceğine hükmetmiş

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

olduğu için, mesleki etkinlik aslında bir Tanrı buyruğudur. Bu nedenle çalışma hayatı, Tanrısal iradeyi taşıyan bir kurum özelliğindedir.

Tanrının aracısı ve mutemedi olan bir kimse, Tanrının şanını sergilemek için çalışmak zorundadır. Bu öyle bir çalışma olmalıdır ki, Tanrı, Kendisine ulaştıran bir yol olarak bu etkinliği onaylamış olmalıdır. Serveti ve kazancı elde etmek veya hayır için dağıtmak, asla yeterli olmaz. Edinilen kazançla gurur duymak ve benimdir duygusuna kapılmak, nasıl günahkârlığın işaretlerini taşıyorsa; karşılıksız olarak fakirlere dağıtmak, onları emekleri ile geçinmelerine engel olmak da, o denli günaha neden olmak demektir.

Para ve servet, çalışmanın düzenli ve disiplinli bir hale getirildiği mesleki etkinlik içinde tutulmalı, ekonomik faaliyette kullanılarak paranın saklanması önlenmelidir. (Piette M., 1937 ; 336) Her bir kişi için doğru olan bir meslek vardır, her meslek için doğru olarak kabul edilen bir çalışma tarzı bulunmaktadır, mesleki etkinliğin daha da geliştirilebilmesi için, iyi niyet esastır.

Baxter, şöyle nasihat etmektedir:

“İşiniz sizin gizli gizli Tanrıya dua etmenize engel olmasın. İşinizden daha büyük bir sorumluluk da üstlenmiş değilsiniz. Bir hekim, başta bir insanın yaşamını kurtarmak için, dua etmeyi bırakmalıdır. İşine ayıracak zamanı olmayan fakir bir kimse; zengin bir insan kadar, dua etmeye ve okumaya zaman ayırmakla yükümlü kılınmış değildir.

Çalışma hayatı, ruhun kurtuluşunu sağlayan Tanrıya hizmet içeriğine kavuşunca, Tanrı iradesinin yerine getirildiği ortam haline getirilince; sanayi ve ticari faaliyetler böylece dinsel bir güdüyü içermiş oldu. Pek çok insanın yanlış bir halde olduğu iki eğilimi dikkatle gözlemlemekteyim; bunlardan birincisi, dinin, iş etkinliğinde ihmalkâr olmaya yönlendirmiş olması; ikincisi de, işinde gayretli ve başarılı olanların, dini hiçe saymış olmalarıdır. Tanrı katında ruhum huzur bulduğu an, çalışmaya çok daha fazla istekli olmuştum. İşimde çalışmamın verdiği mutluluğu, hiçbir şekilde başka bir halde hissedememekteyim.” (Piette M., 1937 ; 339)

Bireyin, Tanrıya işinde yönelmesi, Tanrının emirlerini iş yerinde uygulaması, Tanrının insanlardan istediği dürüstlük ve sevgiyi işinde karşılaştığı herkese sergilemek; dindeki rasyonelleşmenin kazandırdığı erdemler olmaktadır. (Mac Arthur K. W. , 1936; 142) Hiçbir kimse, işinden kazandığı şeyler hakkında asla konuşmamalıdır. Tanrı sevgisi, edindikleriyle övünmeyi, kazandıklarıyla gösteriş yapmayı, çalışması sonrasında elde ettiği paraya benimdir demeyi dahi, engellemektir.

Puritanlar, çalışarak edinilen kazançla ve üretkenliğe, verimliliğe ve başarıya asla karşı çıkmamış; tam tersine, dünyevi etkinliğe özendirilmiş olmalarına rağmen; servetin ekonomik faaliyet dışında harcanmasına, zamanın iş dışında kullanılmasına, boşa zaman ile paranın harcanmasına karşı çıkmışlardır. (Mac Arthur K. W. , 1936; 145)

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Mesleki başarıyı ve ekonomik kazancı, seçilmişliğin bir işareti olarak görmüş olmakla; kişisel sorumluluk anlayışı ile öbür dünyaya yönelik kurtuluş beklentisi arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurmuşlardır. Baxter, *'dinimizin tamamı, insanı sürekli olarak ölüme hazırlıklı kılmaktadır. İnancı ve sevgiyi yerine getirerek, bilgi ve yeteneklerimizi geliştirerek, iyi hal üzerinde bulunarak; iyi ölmesini öğrenmekteyiz'* (Mc Connel F. J. , 1939; 33) , demektedir. Öbür dünya deyimini, iki farklı yönüyle dikkatleri çekmektedir.

Bu farklı görüşlerden birincisine göre, bu dünyadaki yaşam kötülük ve günahkârlıklarla doludur veya en azından son derece değersizdir; bu görüşler içindeki bir din, toplumsal değişmeye yönelik ilgi duymaya asla uyum gösterememektedir. İkinci görüşe göre, öbür dünyanın çok fazla önem içermiş olması, bu dünyayı nispeten önemsiz kılmış olsa dahi, gelecekteki dünyaya bu yaşamda hazırlıklı kılması bakımından değer vermektedir. Bu gibi kimseler, öbür dünyaya yönelik besledikleri beklentileri içinde, bu dünyadaki yaşamlarına sınırsız ölçüde değer vermektedirler. (Mc Connel F. J. , 1939; 34) Bu dünyaya karşı asla kayıtsız kalmamakta, dünyadaki yaşamın ahretle olan bağlantısını daima göz önünde tutmaktadırlar.

Azizce yaşamın, yan ürünlerinden biri de, iyi vatandaşlıktır. Bu yaşamla ilgili meraklar ve zevklerin, hedefler ve gayretlerin asla yadsınmamış olmasına karşın; gelecekteki hayatta tutkuyla ulaşılmak istenilen emeller yoluyla üstünlük kurmaktadır. Öbür dünyaya yönelmek ile sabırla katlanmak, gelecekteki hayat beklentisi ile bu dünyadan çekilme daima birbiri arasında birlik ve uyumu oluşturmuştur. Metodistin dünyadan çekilmesi; dünyevi arzularından vazgeçmesi şeklindeydi, dünyevi koşullar içinden çıkıp kimsesizlik içinde tefekkür hayatına dalmak değildi. (Anderson W. K., 1947; 77) Tanrının iradesine teslim olmaktı, bireyin arzusuna itaat etmek değildi.

Bireyin, dünyanın koşulları içinde Tanrı iradesini uygulamakla sorumlu olduğunu hissetmesi, kendi kişisel tutku ve emellerine boyun eğip günaha girmeksizin dünyanın zorluklarına ve eziyetlerine katlanması, böylece manastırlardaki asketik münzeviliği içinde yaşamış olmanın iç huzuruna varması; insan faaliyetinin bütün sahalarında Tanrıya karşı üstlendiği kişisel sorumluluk duygusunun birer sonuçları olmaktadır. Bireyin Tanrıyla olan bağlantısı, güven ile teslimiyet, sorumluluk ve görev bilinci içeriğinde etkisini hissettirince, tüm sosyal yaşamı kapsayan bir iş ahlakı da kendiliğinden oluşmuştur.

Kalbin nedamet ve tevazu duyguları içinde, öldürücü değerdeki kibir ve azamet hastalığı, şifa bulur. Bu dünyanın tutkularını bırakarak, benlikçilikten kurtulunur, sabırlı ve sakin kalınarak Tanrıya edilen şükürleriyle minnettarlığını belirtir; böylece, Tanrı iradesine olan teslimiyetini gösterir. (Anderson W. K. , 1947; 79) Bütün meşguliyet sahaları içinde bu dünyayı sever, Tanrıya da sevgisiyle hizmet eder; böylelikle de,tüm dertlerine çare bulur.

Dünyevi arzu, tutku, üstünlük emeli ve gösteriş çabası olmaksızın; dünyanın zorluklarla ve çilelerle dolu olan koşulları içinde, hiç yılmadan ve yorulmadan çalışıp başarılı olarak Tanrı iradesini insanlar arasında uygulamak, püritanın bu dünyadaki ideali olmuştur. Bu puritan ideali, ekonomik eylem ve sorunları üzerine bambaşka bir bakış açısı getirmiştir.

4. Maddi başarıların kutsanması

Kazancın, ekonomik eylemdeki başarının bir ifadesi haline gelmesi, dinsel güdülerle beslenerek seçilmişliğin bir kanıtı olarak benimsenmesi; maddi ilerlemelerin kutsandığı anlamını taşımaktadır. İşteki kazançların artması, mesleki uğraşta daha üst başarıların elde edilmesi; Tanrı iradesinin iş yerinde kusursuzca uygulanmasının bir sonucu sayıldığı için, asla şansın veya tesadüfün eseri olarak görülmemektedir.

Başarı, Tanrının maksadına uygun şekilde çalışmanın ve yaşamının bir sonucu olarak görülmektedir. Wesleyan öğretisinin tüm unsurları, başarıyla hissedilen mutluluğu haklı kılmaktadır. Öngördüğü şahsiyet yapısı ile kazanç maksadında ulaşılan başarı arasında özellikle de uyum sağlanmıştır. Sürekli olan ve hiç ardı arkası kesilmeyen disiplinli çalışmak, bu görevi aksatabilecek veya maksadını şaşırtacak her tür yanlış eğilimden sakınmak zorunlu görülmüştür. (Mc Connel F. J. , 1939; 65)

Tutumlu ve sade yaşamak, bunu sağlamak üzere mümkün olduğu kadar az harcamak esas olmuştur. Dakiklik, çalışkanlık, tutumluluk, sadelik, dürüstlük, sevgi gibi erdemler; işteki başarı maksatlarına ulaşılmasına doğrudan doğruya katkıda bulunmaktadır. (Mc Connel F. J. , 1939; 66-67) Wesley, ‘*üretimlerinizi arttırın ve genişletin*’ (Mac Arthur K. W. , 1936; 123) diye haykırmaktadır.

Bir işgörenin, işle ilgili yeteneklerini geliştirmesi ve işteki her anını böylece verimli kılması, dinsel bir görev ve erdem içeriğini kazanmıştır. İdeal iş adamı ile inananın ahlakı ve mizacı arasında tam bir uyum kurulmuş; maddi kazanç sağlanması ve mesleki ilerlemenin gerçekleştirilmesi, dinsel bir içeriğe ulaşmıştır.

“Mükemmel bir şekilde dinsel uyanışı gerçekleştiren bir kimsenin, dünyevi işinde başarısızlığa uğramış olması asla düşünülemez. Gerçekte, önceki haline göre çok daha yetenekli ve başarılı olması gerekmektedir; bunca beceri, acele edilmeksizin tam bir dikkat içinde ulaşıldığı gibi, ruhun şaşkınlığı haliyle uyusacak da değildir. Hıristiyan erdemlerini uygulamak isteyen taraftarlarına, Wesley, zenginlerini arttırmalarını öğüt vermekteydi.” (Mac Arthur K. W., 1936; 126)

Zenginliklerin arttırılması, paranın ve zamanın ussal kullanılmasına bağlıydı. Hiçbir zenginlik, kendiliğinden kişiyi bulmamış veya şans eseri kişi görevinde başarılı olmamıştı. Zenginlik veya mesleki başarı; dinsel erdemlerin iş yerinde yaşanılmasıyla, Tanrı iradesi iş sırasında ilişkide bulunan herkes arasında uygulanmasıyla gerçekleşmiştir. (Mac Arthur K. W., 1936;128) Zamanı ve parayı akıllıca kullanmak, çalışmanın her anında verimli ve yararlı olmayı zorunlu kıldığı gibi; tutumluluk ve sadelik erdemleri sayesinde, edinilen kazançların büyük bir kısmının ekonomik eylem içinde tutulmasını da gerektirmektedir.

Kurtarılmışlardan olmak ya da olmamak, bir Tanrı yazgısı olarak daha birey yaratılmadan önce Tanrı katında belirlenmiştir ama bu dünyada seçilmişliğin işaretlerinden olan yeteneklerini

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

geliştirme işinde verimli ve yararlı olma, dakiklik ve çalışkanlık, tutumluluk ve sadelik, dürüstlük ve sevgi gibi erdemlere sahip olunması halinde de, kendisi hak etmemiş dahi olsa, kurtarılmışlardan olması olanaksız değildir. (Piette M., 1937; 394) Yeter ki, Tanrının kendisine emaneten verdiği zamanı ve parayı en ussal bir şekilde ve Tanrının maksadına uygun olarak kullansın.

Tanrının aracısı ve ya mutemedi olma öğretisi, görev bilinci ve ahlaki sorumluluk duygusundan çok daha fazla önemli kılınmıştı. Kendisini Tanrının aracısı olarak görme anlayışı, maddi başarıdaki zihinsel tasarım ile ruhani süreçler içindeki terbiyeyi bütünleştirmiştir. İşle ilgili mesleki ilerlemenin Tanrısal kaynağının benimsenmesi ile Tanrı niyetinin ve iradesinin bir aracısı etkinliğine bürünülmesinin kabulü arasında böylesine bir uyum ve uzlaşmayı kuran, başka hiçbir görüşe rastlanılamaz. Tanrı iradesini işinde yerine getiren bir kimsenin ekonomik başarıya ulaşması, Tanrı tarafından garanti edilmektedir. Ahlaki karakterinin bu dinsel içeriği sayesinde, başarının sağladığı mutluluğa kavuşması, kendisine vaat edilmektedir. (Piette M., 1937 ; 396)

Eğer Tanrı iradesini yerine getirmek, işteki başarıyı garanti etmekteyse; dolayısıyla zenginlik veya bol kazanç, bir tesadüfün veya şansın eseri olarak görülüyorsa; başarısızlık veya iflas da, dinin zorunlu kıldığı erdemlere kişinin sahip olamamasının, Tanrının emirlerine uygun olarak yaşamamış olmasının bir sonucu olarak kabul edildiğinden, bireyin kendi suçu şeklinde algılanmaktadır. (Warner W. J. , 1967; 243)

Tanrı iradesini işinde yerine getirmeyen, dinin zorunlu kıldığı erdemlere sahip bulunmayan bir kimse; başarısız olacak, zarar edecek, borcunu ödeyemeyecek, iflaslara çarptırılacaktır. Bu nedenle, işinde zarar eden veya mesleki faaliyetinde başarısızlığa uğrayan bir kimsenin metodist cemaatten atılması kaçınılmaz olmuştur.

Ekonomik dünyadaki başarının nedenini açıklamak için Tanrıdan gelen zorlayıcı ve içten bir gücün varlığı sonucunda; başarının kendisi, Tanrı tarafından seçilmiş olmanın bir işareti olarak kabul görmüştür. Bu durumda, ekonomik temeller üzerinde yükselen sınıf farklılıklarının mantıki bir bakış açısıyla, Tanrı tarafından belirlenmiş olduğu düşüncesine varılmıştır.

Oysa eşitlikçi haleti ruhiyesine sahip ilk topluluklarda, toplumsal farklılıkların tanrı tarafından belirlendiği düşüncesine asla rastlanılmamaktaydı. Wesley'le birlikte, miras yoluyla edinilen mülkler sayesinde bulunan zenginlikler; kesinlikle böyle bir yoruma uğramamış, mesleki faaliyet sonrası kazanılan servetin içerdiği ahlaki bakış açısı üzerinde ısrarla durulmuştur. (Warner W. J., 1967; 245)

Wesley'in, paranın ussal kullanımı ve edinilen kazançların ekonomik faaliyet içinde tutulması yaklaşımı, servet ayrıcalıklarının nedeni konusuna bir çözüm getirmişti. Zenginliğin karşıtı olan, diğer uçtaki fakirlik sorunuyla ilgili olarak ise, çok daha isabetli düşünceler oluşturulmuştu. Siyasal, ekonomik ve insanla ilgili diğer sorunlarda olduğu gibi; fakirliğe de tamamiyle ahlaki ve uygulamadaki durumu açısından bakılmıştır.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN
<http://www.akademikbakis.org>

Çoğunlukla benimsenilmiş görüşler ışığında, fakirlik, birkaç nedene bağlanılmıştır:

“(1)Topluluğun tamamını oluşturan bireylerin rahatlığını temin edecek kapasitede üretimin gerçekleştirilememesi, bundan dolayı da ancak çok az bir kısmının sahip olduğu lüks hayata herkesin ulaşamaması anlamını içeren, ekonomik zorunluluk nedeniyle; büyük halk kitlelerinin tüketim standartlarını yalın geçim haddinde tutulmuş olmasıdır. Bu bakış açısına göre fakirlik, kaçınılmaz bir haldir; fakirlikle ilgili verilebilen tek muhtemel sonuç da, fakirlerin düşkünlüklerinin mutlaka sıkı düzen altında tutulmasının gerekliliğidir.

(2)Büyük kitlelerin fakir olmasının nedeni, onların tembelliğe ve iş görmezliğe alışkın olmaları, bireysel yeteneklerinin farkına vararak geliştirmeye hiç uğraşmamış olmalarıdır. Fakir olanlar, zamanının ve sağlığının değerini bilmeksizin uçarı bir hayat sürdükleri için, ahlak bozukluğuna uğradıklarından dolayı yoksulluğa uğramışlardır. Güç kullanılmadığı veya fiziksel gereksinim altında ezilmediği müddetçe, bu fakirlerden hiç biri, çalışmaya karşı istek duymayacaktır. Tembellik ve aylaklık içindeki disiplinsiz hayata alışmış bir haldedirler, zenginliğin yolu olan sıkı disipline girmeye bir türlü tahammül edemezler.

(3)Çoğu kez, yukarıdaki iki fikir birbirine dokunmuş bir halde bir üçüncü nedene de bağlanmaktadır; kişi, Tanrının keyfi tutumu nedeniyle yoksulluğa uğratılmıştır.” (Warner W. J., 1967; 248)

Şayet Tanrı, zenginliği dilediğine veremekteyse; fakirliğe uğrayan kimsenin bu durumundan dolayı sorumlu tutulmasına da gerek kalmayacaktır. Oysa metodistler, fakirliği, aylaklık ve tembellik halindeki kişinin, zamanının ve sağlığının kıymetini bilmeksizin uyuşukluk içinde keyfi bir hayat sürmesinin bir sonucu saymışlar; zenginliğe giden yolu ise, Tanrı iradesinin uygulandığı, uğruna çilelerin çekildiği, zorluklara göğüs gerildiği bir erdem ve disiplin yolu haline getirmişlerdir. (Anderson W. K., 1947; 211)

Dolayısıyla, Tanrının zenginliği dilediğine verir anlayışını yerleştiren üçüncü görüş, metodistlerin, önceden tasarlanan ve disiplinli çalışma hayatıyla ulaşılan hedefler kapsamındaki iş denetimi görüşüyle kesinlikle uyuşmamaktadır. Kişi, aylaklık ve tembellik içinde zamanını ussal kullanmadığı ve kendisini de verimli kılmadığı için, Tanrıya isyankârlığının bir sonucu olarak fakirliğe uğratılmıştır.

Ancak, insani bir yaklaşım sergileyerek, Metodistler, fakirlere yapılacak karşılıksız yardımlara karşı olmamış, tam tersine zengin üyelerini buna özendirmişlerdir. Zira, Hıristiyanlığın mülkiyet ve servet öğretisi, emanet kılınan her bir şeyin akla uygun zorunlu kullanım miktarının üzerinde kalan kısmının, buna gereksinim duyan topluluğun diğer üyelerine ayrılmasını gerektirmektedir. (Anderson W. K., 1947; 214) Yine de, karşılıksız yardımı öngören bu ilke, terlemeden iyemezsin esasına aykırı olarak kullanılamaz.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN
<http://www.akademikbakis.org>

Zengin kişinin haleti ruhiyesini aksettirmiş olsa da, metodistlerin fakirliğe bakış açısı yukarıda sözü edilen üç görüşün bir karışımından oluşmadığı da söylenemez. Ekonomik rahatsızlık, ilahi maksada uygun gelen, insanın başarısızlığıyla bağlantılı kılınmıştır.

İlk olarak öne sürülen görüşe göre, sanayi ürünlerinin eşit olmayan biçimdeki tüketimi, birkaç kişinin lüks içinde hayat sürmesini sağlamış, böylece ekonomik zorunluluklar topluluğun büyük çoğunluğunu yoksul kılmıştır. (Anderson W. K., 1947; 215) Bu görüş, var olan her şeyin Tanrıya ait olduğu ve topluluğun tamamına göre tasarlandığı için kullanımı gayri meşru ve temelden ahlak dışı olarak görülmektedir.

Fakirliğin ikinci sebebi ise, tüm sınıflar arasında endüstriyel erdemlerin olmayışıdır. Bu bakış açısına göre, mesleki erdemlere ve disiplinli yaşama tarzına sahip olmaları durumunda, fakir olan bir kimsenin, günün birinde zenginlere karşı üstün gelebileceği, kesindir.

Tembellik ve aylıklık halinde zamanı boşa harcama; kaçınılmaz bir şekilde lüks hayatın içinde yuva kurmaktadır. Fakirlerin tembellik ve uyuşukluk içinde vakitlerini öldürmeleri, içinde buldukları ortamdan kaynaklanan kötü yola düşmelerinden çok, adalet adalet duygularını felce uğratmaktadır. Wesley, '*insanlar kendilerini aylak ve verimsiz kıldıkları için fakirliğe uğramışlardır*' (Piette M., 1937; 433) demektedir. Fakirlik, uyuşukluk ve aylıklık içinde beslenen günahkârca ve şeytanca bir hata üzerine kuruludur. Bu nedenle, fakirlik sorunun çözümü, tasarıda nispeten basit görünmektedir.

Topluluk ciddi olarak yoksulluk baskısına uğradığında, fırsat düştükçe Wesley, fakirlik sorununun çözümüyle ilgili özet görüşlerde bulunmuştur. (Piette M., 1937; 437) Herkes lüks hayattan ve lüks tüketim ürünlerinden tümüyle sakınılmalıdır. Toplumdaki herkes çalışmanın düzen ile disiplini altına girmelidir. Toplumdaki herkes için iş sağlanmalıdır.

Fakirlik, Tanrıya isyankârlığın bir sonucu olarak görüldüğü gibi, her türlü kötülüğün ve günahkârlığın kendisine bir temel bulduğu esas nedendir. İnsanlar, iş bulup çalışamadıkları ve alın terleriyle geçinemedikleri için, hırsızlık ya da fahişelik yapmak zorunda kalmaktadırlar. Kendini Tanrıya adanmış olan bir iş adamı, açtığı her yeni üretim sahasıyla, aynı zamanda, insanların çalışarak geçimlerini sağmalarını gerçekleştirdiği için, kötülüklerin ve günahkârlıkların önüne aşılabilir setler çekmektedir. (Piette M., 1937; 440) Fakirlik, günahkârlığın ve kötülüklerin nedeni olduğundan; her türlü fesatlık, fakirliğin içinde kendisine uygun ortamını bulmaktadır.

Fakirlere en iyi yardımın, onlara iş sağlamak olduğu, fakirliğin ise yadsındığı bu düşünce eğilimi, köklerini kalvinizmde bulmaktadır. Kalvinist ahlak, çalışma hakkındaki Lütheran görüşe katılarak mesleki faaliyete yüce bir değer atfetmiş olduğundan; dünyevi uğraşmayı, Tanrı tarafından yerleştirilmiş görevin pratik bir uygulaması olarak dikkate almış olduğundan; işi, Tanrıya yönelik bir ibadet haline getirmiş; çalışmaya da, kişinin kendi kendisine nefisini terbiye etmesinin ve günahkârlık arzularını sindirmesinin bir metodu olarak itibar etmiştir. (Cracknell K., 2005; 56)

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Hem J. Calvin ve hem de M. Luther, işi, evrensel bir görev olarak savunmuşlar; manastır hayatı içindeki çilekeşliği ve dünyadan vazgeçmenin bedeli haline gelen dilenciligi ortadan kaldırmak istemişlerdir. (Cracknell K., 2005; 59) Kalvinist iktisat ahlakı, insanı kötü yola sevk ettiren servet ile mal tamahkarlığına ve hırsına karşı çıkan ruhiyatıyla, aşırılığa kaçmamayı ve alçak gönüllü olmayı ivedilikle talep etmesiyle, israfa karşı mücadele etmesiyle, benzeri görülmemiş sertlikte çıkardığı yasaları yoluyla karşı çıktığı lüks hayatı sona erdirmeye çalışmasıyla; lutheran ahlak ile daima bir uyum içinde kalmıştır. Ayrıca, yoksulluk halinin zenginlikten daha fazla Hıristiyan faziletlerini beslediğine kanaat getiren Calvin; büyük ticari kentlerinde paranın kullanılmasıyla ilgili şiddetli uyarılarla işe başlamıştır. (Cracknell K., 2005; 60)

Kalvinist ahlakın kesin dönüm noktası; esas olarak para ekonomisi, ticaret ve sanayi üzerine kurulmuş bulunan bir toplumun sahası dâhilinde kendi varlığını ifade edebilen ve devam ettirebilen Hıristiyanlığın, insanı kötü yollara sevk ettiren mal ile servet biriktirme tutkusuna karşı çıkan bu ruhiyatının Calvin tarafından inandırılmış olmasıdır.

Calvin'in bizzat kendisi, sanayi üretiminin sorunlarıyla büyük ölçüde ilgilenmiş; daha fazla kârların tarımsal kesinden çok ticarete kazanıldığı gerçeğini onaylamıştı. (Cracknell K., 2005; 61) Kârlar, dakiklığın ve düzenli çalışmanın bir karşılığı olarak görüldüğünden beri; Calvin, örneğin iskambil kağıtlarının üretilmesi gibi Hıristiyanlığın bakış açısına göre kuşku bulunan belirli iş türlerinin ortadan kaldırılmasını önererek; genel olarak iş hayatının işlemeden ve ilerlemesinden yana taraf olmuştur.

Calvin, fakir ve işsiz kimselere iş vererek, bunları dilencilik ve fahişelikten kurtarmak maksadıyla; faiz karşılığı devletten borç sağlanmasını, yerli sanayi olarak da kumaş ve kadife imalatının Cenova'ya girmesini, bizzat teşvik etmişti. (Mac Arthur K. W., 1936; 83) Lyon ile girişilen rekabetten dolayı tekstil sanayiindeki ümitlerin kaybolmasından sonra, saat imalatının yerleşmesini ve çok ileri düzeyde geliştirilmesini sağlamak, Calvin'in yegane maksadı haline gelmiştir. Eskiden kalma geleneklerin ve geçim vasıtası olarak da eski kazanç yöntemlerinin desteklenmesini arzu etmemiş; endüstri ve ticaret üzerine kurulan bir ekonomik sistemin hareketliliğinin zorunluluğunu ise, hiç yadsımamıştır.

Özellikle de, kalvinistlerin, kazandıklarıyla kendini Tanrıya adanma alışkanlıkları ve sanayiye yönelme eğilimi, kendi varlığını haklı çıkartmış ve gücünün artmasına katkıda bulunmuş olmakla birlikte; kalvinist cemaatler içindeki rasyonel ekonomik faaliyete de, özel bir nitelik kazandırmış ve kendisine özgü bir aşırılık katmıştır. Çalışmada sürekli olarak düzenliliğin ve sürekliliğin, dakiklık ve disiplinin özendirilmesi; tüketim harcamalarına ve lüks mallara yönelmeye yasaklama getiren tavrıyla birleşerek, sermaye birikimine yol açan bir eğilimi de ortaya çıkartmıştır. (MacArthur K. W., 1936; 85-86)

Zevklere düşkünlük gösterme yerine, çalışmada daha ileri bir yararcılığın gereği olarak da, devamlı artan bir dolaşımı zorunlu kılmıştır. Çalışma görevinin, lüks tüketim harcamalarına getirilen yasak ile bağıntı kurulması suretiyle; tasarrufa yönelmesinin ve biriktirilen servetin

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

yeniden üretim faaliyetine aktarılarak uyarılan tasarrufun sermaye birikimiyle sonuçlanmasının gerçekleşmesiyle, ekonomik bakımdan başarılı olunmuştur. (Mac Arthur K. W., 1936; 88)

M. Weber'in de ifade ettiği gibi;

“İnsanlık, dinsel ve ekonomik etmenlerin birleşmesi suretiyle ortaya çıkmıştır. Protestan çilekeşlik, yaşanan bir ahlak haline gelerek burjuvazinin benimsediği kazanç maksatlı rasyonel ekonomik faaliyeti yaratmış; ruh ile biçimlenmenin birleşmesi için de, nefis, hiç durmaksızın eylemde bulunmaya zorunlu kılınmıştır.” (Weber M. 1984; 37)

Sadece kazanç peşinde koşan vicdansız ve töresiz şahıslar tarafından düzeni yıkılan ekonomik gelenekselcilik; kendi maksatları olarak, işten sağlanan her yeni kâr sayesinde sürekli artan çalışmanın ortaya çıkarılması olan, çalışma ile kârın soyut ve somut hâkimiyeti altında bulunan insanın güdülleri yerine; alelade şahsın içgüdülerine daha uygundur. (Weber M. 1984; 38)

Kazanç maksatlı ussal ekonomik eylemin kalvinist ahlak içinde özümsemesiyle, seçilmişliğine duyduğu özgüvenin bir işareti olarak çalışmanın zorluk ile idaresine hâkim kılmasıyla, mesleğin protestan ahlakı; kişinin, mesleki faaliyeti içindeki hizmetini, sistematik olarak işine uyguladığı enerjisini, Tanrı tarafından atanmış ve kendisi için zorunlu sayılan bir kulluk borcu haline getirdiği gibi; sağlanan kâr miktarını da, ilahi mağfiretin bir işareti olarak uygun bulmuştur. (Weber M. 1984; 39)

Her çeşitteki tembellik ve aylaklığı yasaklayan, her kazanç şansını da yararlı bulan kalvinist meslek ve çalışma kavramında; Tanrının takdisine güvenilerek, ticari mesleklere ve para kazandıran iş hayatına geniş kapsamda yakınlaşmıştır.

SONUÇ

Tanrının aracı olduğu tutumunun en mükemmel biçimi, kişinin kendisini Tanrının görevlendirdiği ve sahip olduğu mülklerini de Tanrıdan emanet aldığı bilinciyle yaşama tarzını oluşturmasıyla birlikte; tüm davranışları buna göre değişikliğe uğramakta, Tanrının mutemetliği güdüsü, zaman zaman hristiyan tarihinde ön plana çıkmaktadır. Tanrı mutemedi ve aracısı güdüsü, insanın yalnızca kendisini düşünmesini ve kendi bireysel geleceğinin kaygısına varmasını sağlamış; bu dünyadaki yaşamındaki her anında kendisini Tanrıya adayarak gerçekleştirdiği bu işleviyle, kendisine özgü ezeli mutluluğu garanti altına almaya yeltenmiştir.

Bireyin, mesleğinde Tanrının aracısı olma işlevi; işinde merhametli olma yükümlülüğünü zorunlu kıldığı gibi, lüks tüketimi baskı altında tutmakta, Tanrı iradesini mesleğinde uygulamanın önemini vurgulamakta, zamanın en uygun şekilde kullanılmasını öngörmekte ve en aza indirdiği harcamasını dürüstlikle yapma sorumluluğunu getirmekte, bir veya daha fazla kimsenin servetinin dürüstlük içinde idaresini düzenlemektedir. Böylece, Tanrının mutemetliği

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN
<http://www.akademikbakis.org>

işlevine dayanan bu öğretisi, giderek daha fazla ekonomik konular üzerinde inananlarına ders verip yetiştirerek, sosyal etkilerde bulunmuştur.

KAYNAKLAR

Anderson W. K., Methodism, Cincinnati 1947

Campbell T., John Wesley and Christian Antiquity: Religious Vision and Cultural Change, Nashville 1991

Cracknell K., An Introduction to World Methodism , Cambridge 2005

Kitabı Mukaddes Kitabı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit Şirketi İstanbul-2004

MacArthur K. W., The Economic Ethics of John Wesley, New York 1936

McConnel F. J., John Wesley, New York 1939

Piette M., John Wesley in the Evolution of Protestantism, London 1937

Semmel B. , The Methodist Revolution, New York 1973

Warner W. J., The Wesleyan Movement in the Industrial Revolution, New York 1967

Weber M., The Protestant Ethic And The Spirit of Capitalism, George Allen and Unwin, London, 1984